

Spre spațiul european al învățămîntului superior

*Nelly ȚURCANU,
dr. conf. univ., prodecan
la Facultatea jurnalism și
științe ale comunicării, USM*

Recent, mai exact la 19 mai 2005, Republica Moldova a făcut un pas important în integrarea europeană. În cadrul celei de-a IV-a conferințe a miniștrilor educației din Europa, care s-a desfășurat în orașul Bergen, Norvegia, Moldova a aderat la Procesul de la Bologna, ce presupune o reformă amplă a sistemului de învățămînt superior, pe care țara noastră s-a angajat să o efectueze.

Procesul de la Bologna a fost lansat încă în anul 1999. Atunci, miniștri ai învățămîntului superior din 29 de țări ale Europei au semnat Declarația de la Bologna, convenind asupra unor importante obiective comune vizînd dezvoltarea coerentă și armonioasă a învățămîntului superior pentru anul 2010. La următoarele conferințe ale miniștrilor educației, ce au avut loc la Praga, în 2001, și la Berlin, în 2003, statele semnatare au reafirmat obiectivul de a forma Spațiul european al învățămîntului superior (SEIS) pînă în anul 2010, stabilind prioritățile și noile obiective pentru anii următori, cu scopul de a accelera formarea SEIS.

Care sunt motivațiile Procesului de la Bologna? Există cauze universitare și cauze politice. **Jean Barloy**, rectorul Școlii Superioare Agrare din Rennes, Franța, a menționat printre cauzele universitare nostalgia universităților europene, care din vechime aveau o mobilitate clasică. Se observa și se observă o multitudine de programe și diplome, dar pentru a-ți face studiile peste hotare este nevoie de un echivalent al studiilor sau diplomelor din țara respectivă. Considerații majore ar fi, însă, și cele politice: mobilitatea studenților către centrul Uniunii Europene este redusă. Apoi, competitivitatea Europei la nivel mondial a fost

în pierdere de viteză.

Declarația de la Bologna vede o Europă a cunoștințelor ca un factor important pentru dezvoltare, nu doar pentru a face față noilor provocări și sfidări în știință și tehnologie, dar și pentru dezvoltarea și suportul societăților stabile și democratice. Deși este o responsabilitate a miniștrilor educației, Declarația de la Bologna a fost formulată în strînsă legătură cu reprezentanții universităților, făcînd din universități parteneri ai acestui Proces.

Procesul de la Bologna este o cooperare între statele care își decid propriile politici educaționale. El este și un proces de compatibilizare a sistemelor de învățămînt superior din țările europene. Pentru asigurarea cooperării și armonizării studiilor universitare efectuate în diferite țări europene, inclusiv recunoașterea diplomelor și a calificărilor, au fost stabilite mai multe obiective generale, repere comune:

- ♦ asigurarea calității;
- ♦ adoptarea unui sistem bazat pe două cicluri;
- ♦ promovarea mobilității studenților, a personalului academic și administrativ;
- ♦ implementarea Sistemului European de credite transferabile;
- ♦ recunoașterea diplomelor: adoptarea unui sistem de diplome comparabile și bine definite;
- ♦ promovarea dimensiunii europene în învățămîntul superior.

Asigurarea calității. Calitatea învățămîntului superior s-a dovedit a fi fundamentul formării SEIS. Miniștrii educației s-au angajat la Berlin să susțină dezvoltarea în continuare a sistemului de asigurare a calității la nivel instituțional, național și european. S-a accentuat necesitatea de a elabora criterii mutual acceptate și metodologii

de asigurare a calității. De aceea, ei au căzut de acord ca pînă în anul 2005 sistemele naționale de asigurare a calității să includă:

- definirea responsabilităților ce revin organelor și instituțiilor implicate;
- evaluarea programelor sau instituțiilor, inclusiv evaluarea internă, analiză externă, participarea studenților la cercetare și publicarea rezultatelor obținute;
- un sistem de acreditare, certificare sau proceduri comparabile;
- participarea internațională, cooperarea și organizarea rețelilor.

Adoptarea unui sistem bazat pe două cicluri. În baza angajamentului miniștrilor educației referitor la sistemul pe două cicluri, s-a dat curs unei restructurări comprehensive a peisajului învățămîntului superior european. Toate țările semnatare s-au angajat să înceapă implementarea sistemului menționat pînă cel tîrziu în anul 2005. Moldova a creat cadrul legislativ necesar restructurării pe două cicluri ale învățămîntului superior prin aprobarea amendamentelor la Legea Învățămîntului. Implementarea noii structuri se va face începînd cu anul universitar 2005-2006. De asemenea, țările membre au fost încurajate să elaboreze un cadru al calificărilor comparabile și compatibile pentru sistemele de învățămînt superior, care ar căuta să descrie calificările în termeni de abilități, pe niveluri, conform rezultatelor procesului de învățare, competențelor și profilului.

Promovarea mobilității. Mobilitatea studenților, a personalului academic și administrativ reprezintă baza pentru formarea SEIS. Mobilizarea academică a studenților se realizează actualmente în cadrul programelor internaționale, acordurilor instituționale bilaterale, precum și al schimburilor internaționale de studenți și cadre didactice. Programele și structurile prin care se realizează mobilitatea sunt: Tempus Tacis, Alianța Franceză, Agenția Universitară a Francofoniei, Programul German al mobilității studenților și în dezvoltarea curriculumului internațional.

Implementarea Sistemului European de credite transferabile (ECTS). Acest

sistem are un rol deosebit de important în facilitarea mobilității studenților, în dezvoltarea curriculumului internațional, în evidența rezultatelor profesionale ale studenților. Cantitatea de muncă vizează nu doar orele de prezență fizică la cursuri, seminarii, laboratoare, ci și orele de studiu individual, elaborarea de lucrări, cercetarea, activitatea de proiectare și stagiile de practică, mobilitatea studenților între universitățile din țară și între cele europene. Pentru a promova o anumită disciplină, studentul obține nu numai o notă, ci și un număr de credite de studiu, care reflectă cantitatea de muncă pe care o solicită pregătirea studentului pentru a promova o anumită disciplină. Conform ECTS, 60 de credite reprezintă, de regulă, echivalentul numeric pentru cantitatea normală de muncă specifică unui an universitar. Obținerea de credite peste numărul normal alocat este posibilă prin frecventarea și promovarea de discipline facultative cuprinse în planul de învățămînt al fiecărui an/semestru de studii universitare. Există posibilitatea de a se obține credite și pentru activități formative complementare planurilor de învățămînt (cursuri de vară sau cursuri realizate în parteneriat între universitate și agenții economici).

Recunoașterea diplomelor: adoptarea unui sistem de diplome comparabile și bine definite. Toate țările participante la Procesul Bologna preconizează dezvoltarea modulelor adiționale, cursurilor și curriculumului cu conținuturi, orientare și organizare europeană. Inițiativele întreprinse de către instituțiile de învățămînt superior din numeroase țări ale Europei au contribuit la mobilizarea resurselor pentru dreptul la diplomă de tip nou. Acest document trebuie emis într-o limbă de circulație europeană.

Promovarea dimensiunii europene în învățămîntul superior. Inițiativele întreprinse de către instituțiile de învățămînt superior din numeroase țări ale Europei au contribuit la mobilizarea resurselor academice și tradițiilor culturale în favoarea promovării dezvoltării programelor integrate de studii și de titluri comune la nivelul unu (licență), doi (masterat) și trei (doctorat). Astfel,

se consideră necesară includerea în programele comune de calificare a unei perioade substanțiale de studii peste hotare, precum și o prevedere adecvată pentru diversitatea lingvistică și procesul de învățare a limbilor, încât studenții să poată obține un potențial deplin pentru competitivitatea pe piața muncii, identitatea și cetățenia europeană.

Obiectivele Procesului de la Bologna, enumerate mai sus, indică o legătură strânsă între procesul dat și legislația națională a țărilor participante. În acest context, la 5 mai 2005 Parlamentul Moldovei a adoptat modificări la Legea Învățământului. Potrivit noii redacții a legii, începând cu anul de studii 2005-2006, învățământul superior, cu excepția celui medical și farmaceutic, va fi organizat în două cicluri – studii superioare de licență (3-4 ani) și studii superioare de masterat (1-2 ani). Legea mai prevede și introducerea obligatorie în toate instituțiile de învățământ superior din republică a ECTS. Programa de studii în fiecare instituție va avea un anumit număr de credite. Studentul trebuie să obțină în fiecare an universitar, de regulă, până la 60 de unități credite transferabile.

Legea prevede că ciclul I al învățământului superior se încheie cu susținerea examenului de licență, care include o probă de profil, o probă de specialitate și o teză de licență. Diplomele de licență vor permite angajarea în câmpul muncii și continuarea studiilor în ciclul II. Ciclul II prevede studii de masterat și un număr de 60-120 de credite transferabile. Studiile de masterat sunt de cercetare și profesionale. Ele asigură aprofundarea unei specializări dintr-un anumit domeniu, vizează dezvoltarea capacităților de cercetare științifică. Diploma de master conferă dreptul de a ocupa posturi didactice în instituții de învățământ superior sau de cercetare științifică și de a participa la concursul de admitere la studii postuniversitare. Planul de admitere la studii superioare de masterat cu finanțare bugetară va fi aprobat de către Guvern, în funcție de necesitățile statului și va constitui până la 50% din numărul total de absolvenți cu diploma de licență ai anului respectiv. Admite-

rea la ambele cicluri se va organiza și se va desfășura prin concurs, în baza unor criterii stabilite de Ministerul Educației.

Subscrierea Republicii Moldova la idealurile SEIS, precum și realizarea obiectivelor Procesului de la Bologna vor favoriza modernizarea și dimensionarea învățământului universitar autohton în coordonatele formative universitare europene și îi vor conferi competitivitatea adecvată pe piața universitară europeană.

În domeniul biblioteconomiei și științelor informării aderarea la SEIS presupune internaționalizarea studiilor și racordarea la standardele europene, internaționale de formare academică în domeniu. Alinierea la Procesul de la Bologna a fost susținută și de EUCLID* – Asociația Europeană pentru instruire și cercetare în biblioteconomie și știința informării. Cu scopul promovării procesului de aderare la SEIS, EUCLID va organiza în august 2005, la Copenhaga, un workshop privind dezvoltarea curriculară în domeniul biblioteconomiei și științei informării.

La Facultatea jurnalism și științe ale comunicării, pe parcursul ultimului an s-au întreprins pași concreți ce vizează realizarea obiectivelor Procesului de la Bologna. În primul rând, este vorba de elaborarea standardelor educaționale de formare profesională. Începând cu anul 2005, absolvenții specialității Biblioteconomie și asistență informațională, ca și absolvenții altor specialități, vor primi o *anexă – supliment la diplomă*. Suplimentul la diplomă este un document care se eliberează în mod obligatoriu și gratuit, o dată cu diploma de studii universitare de licență, respectiv, de masterat, începând cu absolvenții anului universitar 2005-2006.

Spre deosebire de foaia matricolă, suplimentul la diplomă este redactat bilingv (în limba română și în engleză) și are un conținut complex, în conformitate cu normele europene. Cele opt secțiuni ale documentului oferă o descriere standardizată a studiilor universitare absolvite și a rezultatelor obținute de către titularul diplomei, ceea ce facilitează aprecierea corectă a calității și a nivelului pregătirii titularului. Docu-

mentul sprijină titularul în continuarea studiilor, precum și la angajare în țară sau în străinătate. Suplimentul la diplomă asigură transparența sistemului de formare universitară inițială din Moldova și facilitează comparabilitatea internațională a titlurilor, diplomelor și certificatelor obținute în învățământul superior moldovenesc.

Corelarea, compatibilizarea sistemului de învățământ superior în domeniul biblioteconomiei și științelor informării din Moldova cu sistemele europene se va realiza prin reformarea planurilor de învățământ. Această activitate este de primă importanță, dat fiind că de la 1 septembrie 2005 instruirea se va efectua în două cicluri.

Noul plan de învățământ trebuie să se bazeze pe niște principii absolut noi – competențele profesionale ale specialiștilor, puse în prim plan. Evident, trebuie să ne imaginăm destul de clar unde vor lucra viitorii absolvenți după primul ciclu (trei ani de studii) și după ciclul II (doi ani de studii), ce competențe profesionale trebuie să posedă după fiecare ciclu.

Putem menționa câteva repere generale pentru noul plan de învățământ:

✓ Planul va include discipline ce vor oferi studenților cunoștințe și competențe generale și de specialitate. Acestea vor corespunde domeniului de studiu. Domeniul cuprinde una sau mai multe specializări universitare, care sunt modalități alternative de a dobândi cunoștințele și competențele definitorii pentru un domeniu de studiu;

✓ Planul va mai include discipline obligatorii la nivel de universitate și facultate, și discipline opționale la nivel universitate, facultate, grupă academică;

✓ Competențele generale, urmărite de planul de studiu sunt: competențe de limbă străină (pentru specialitatea biblioteconomie și asistență informațională ar trebui să fie limba engleză), competențe de utilizare a tehnologiilor informaționale și de comunicații, competențe de comunicare;

✓ Programul analitic pentru ciclul I ar trebui să formeze temelia pentru viitoarea profesie de bibliotecar sau documentalist. La acest nivel învățământul

studenților trebuie să fie dirijat, iar studenții încurajați să-și dezvolte independența în timpul cursului;

✓ Programul analitic la ciclul II ar trebui să încurajeze studenții pentru munca de cercetare. Disciplinele să fie orientate spre aprofundarea și manifestarea cunoștințelor și calităților studenților, cu accentul pe nivelul de activitate ce presupune luarea deciziilor. Acesta ar presupune instruirea studenților în mare parte individuală și independentă;

✓ Rezultatele generale, teoretice și practice la fiecare ciclu vor fi diferite, dar ciclul I va avea totuși o orientare practică mai mare pentru viitoarea specialitate, iar ciclul II se va axa în special pe cercetare sau pe aspectul practic al profesiei.

Moldova a rămas în urma multor state europene la capitolul reforma sistemului universitar. România deja realizează structurarea procesului de studii pe două cicluri, a format cadrul legal necesar pentru realizarea obiectivelor principale ale Procesului de la Bologna. Astfel, Parlamentul României a aprobat Legea consorțiilor universitare; a fost propus un proiect de lege privind asigurarea calității în educație; au fost aprobate hotărârile Guvernului României privind organizarea și funcționarea învățământului la distanță și privind organizarea studiilor universitare de licență, care determină organizarea studiilor universitare de licență pe domenii de studiu.

Așadar, drumul pe care trebuie să-l parcurgem spre Spațiul European al Învățământului Superior este lung și cere mobilizarea eforturilor comune ale cadrelor didactice, ale practicienilor și ale întregii comunități profesionale.

* Barloy, Jean. Procesul de la Bologna: cauze și consecințe: Discurs de la conferința rectorilor universitari din țările riverane Mării Negre (6-9 octombrie 2004, Chișinău). - <http://www.al-mamater.md>

** EUCLID reunește instituțiile de învățământ superior din domeniul documentaristicii, biblioteconomiei, științei informării din Europa.